



การออกแบบเครื่องแต่งกายสตรีเพื่อพัฒนางานพื้นถิ่นให้เป็นสินค้าระดับชาติโดยใช้
แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาผ้าทอมือ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
WOMENSWEAR DESIGN TO DEVELOP LOCAL WORK INTO NATIONAL PRODUCT
BY USING SUSTAINABLE DESIGN THEORY: CASE STUDY HANDWOVEN TEXTILE
AMPHOE WIANGCHIANGRUNG, CHIANGRAI

ปรัชญ์ หาญกล้า*
พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยใช้วัตถุดิบหลักจากผ้าทอมือของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงรายให้เป็นสินค้าที่มีความทันสมัยและสามารถสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวันโดยใช้แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน (Sustainable Design) ในการออกแบบ และเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคได้เลือกใช้ และสามารถแข่งขันกับตลาดสินค้าเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปในปัจจุบันได้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยคือ หาหลักการสำคัญของการออกแบบอย่างยั่งยืนจากข้อมูลทุติยภูมิ คือ เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและจากผลงานออกแบบที่ใช้แนวคิดเดียวกัน หาอัตลักษณ์ของผ้าทอมือในอำเภอเวียงเชียงรุ้งจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น รวมไปถึงการกำหนดกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย ตลาดของผลิตภัณฑ์และวิเคราะห์แนวโน้มแฟชั่นในฤดูใบไม้ร่วง ฤดูหนาวปี ค.ศ. 2014 เพื่อหาแนวคิดและแรงบันดาลใจในการออกแบบ โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ (1) กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายของงานวิจัยคือ กลุ่มสตรีที่มีอายุระหว่าง 33-45 ปี ผลิตภัณฑ์ของงานวิจัยอยู่ในกลุ่มตลาดสินค้าระดับปานกลางค่อนข้างสูง โดยมีแนวทางในการออกแบบเครื่องแต่งกายของงานวิจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ ความยั่งยืนในแง่ของสิ่งแวดล้อม คือ การใช้สีเขียวธรรมชาติ การใช้เส้นใยจากธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงตลอดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ ความยั่งยืนในแง่ของงานพื้นถิ่น คือ การใช้ผ้าทอมือในชุมชน ที่ได้มีการพัฒนาการใช้สี การแทรกเส้นด้ายพุ่งเพื่อสร้างพื้นผิวใหม่ ๆ ที่ทันสมัยขึ้น และความยั่งยืนในแง่ของการใช้งาน คือ เครื่องแต่งกายที่มีรูปแบบที่มีความคลาสสิก สวมใส่ได้ทุกยุคสมัย สอดคล้องกับแนวโน้มแฟชั่นที่จะเกิดขึ้น และสามารถนำไปสวมใส่กับผลิตภัณฑ์อื่นเพื่อเพิ่มโอกาสการใช้งานได้ เป็นต้น (2) เครื่องแต่งกายของงานวิจัยมีลักษณะเด่นจำเพาะคือ มีรูปแบบที่มีกลิ่นอายของความเป็นไทยพื้นถิ่น เช่น ลายผ้า หรือ ลักษณะของรายละเอียดบนเสื้อผ้า เป็นต้น เป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้เส้นใยธรรมชาติที่มีรูปแบบล้าลองทางการและล้าลองปาร์ตี้ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มตลาดสินค้าที่เน้นการใช้เส้นใยธรรมชาติเหมือนกันที่เน้นเครื่องแต่งกายแบบล้าลองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคในกลุ่มตลาดสินค้าเดียวกัน

คำสำคัญ: เครื่องแต่งกายสตรี / การออกแบบอย่างยั่งยืน / ผ้าทอมือ

Abstract

This research objective is to design and develop womenswears from local Thai hand woven textiles of Wiangchiangrung, Chiangrai to be more fashionable and wearable in everyday life by using sustainable design theory. The research method involves (1) a review of sustainable design main idea; (2) a definition of Wiangchiangrung, Chiangrai hand woven textiles identity; (3) a definition of customer profile and market of products and fashion trend season fall-winter 2014. In this research, the meaning of sustainable design is defined in three ways; (1) sustain in environment which is a reduction of waste from production and the use of natural dyes for fabrics; (2) sustain in local Thai arts; and (3) sustain in usability in term of good product, fashionable and classic clothes. The result reveals the product identity of a local Thai costume details, such as fabric pattern, and a more formal and party design which is different from other brands. It makes of the natural fibers, but appear to be more casual design.

Keywords: Womenswear / Sustainable Design / Handwoven Textile

*นิสิตระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาานภูมิศิลป คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาานภูมิศิลป คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

ผ้าไทยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ผ่านลวดลายและสีสันบนผืนผ้า ในปัจจุบันผ้าไทยเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศถึงความงามและเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะผ้าไหมไทยที่มีการพัฒนาปรับปรุงทั้งกรรมวิธีการผลิต รูปแบบและลวดลายให้ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐบาลให้มีการใช้ผ้าไทยในชีวิตประจำวันมากขึ้นและมุ่งมั่นให้มีการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและอาชีพที่เกี่ยวกับการทอผ้าให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต เช่น โครงการของรัฐบาลที่ให้นำผ้าไทยมาเป็นเครื่องแต่งกายสุภาพสำหรับรัฐมนตรีเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการประหยัดพลังงานของรัฐบาลหรือการจัดประกวดของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรมกับโครงการ “จากเส้นใยสู่ภูมิปัญญา จากภูมิปัญญาสู่อาภรณ์” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคั่นหานักออกแบบรุ่นใหม่ที่น่าผ้าของไทยมาประยุกต์ให้ร่วมสมัยและช่วยต่อยอดให้แพชชั่นผ้าไทยเป็นที่ยอมรับในระดับโลก ซึ่งนอกจากจะเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าไทยแล้วยังก่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของประเทศอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตามจากการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอและยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ผู้บริโภคนิยมเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้การทอผ้าไทยเปลี่ยนจากการทอเพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นการผลิตเพื่อการจำหน่าย กรรมวิธีในการทอผ้าพื้นเมืองจึงเปลี่ยนไปจากเดิมมาก เช่น การผสมเส้นใยสังเคราะห์ การย้อมสีจากวัตถุธรรมชาติเปลี่ยนมาเป็นการใช้สีย้อมเคมี เป็นต้น ซึ่งน้ำเสียที่เกิดจากการย้อมสีเคมีส่งผลเสียทั้งต่อตัวผู้ผลิตและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว แนวทางหนึ่งในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และยังรวมไปถึงการคำนึงถึงสังคมหรือคนในชุมชนที่อาศัยอยู่คือ แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน (Sustainable Design)

การออกแบบอย่างยั่งยืนคือแนวทางการออกแบบที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบไปจนถึงตลอดหมดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์และคำนึงถึงสังคมหรือคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ เช่น การสร้างงานให้กับคนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น เป็นต้น (สุวิทย์ วงศ์จุริราวาณิชย์ 2554:18)

นอกจากนี้ในตลาดสินค้าแฟชั่นเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปของไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนของสินค้านำเข้าจากต่างประเทศถึงร้อยละ 50 ในขณะที่เดียวกันพฤติกรรมของผู้บริโภคก็เปลี่ยนไปจากในอดีต ผู้บริโภคให้ความสนใจด้านการแต่งกายและดูแลตัวเองมากขึ้น ในส่วนของตราสินค้าแฟชั่นของไทยเอง ผ้าไทยและการออกแบบอย่างยั่งยืนที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในการออกแบบจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการนำมาสร้างสรรค์ออกแบบเครื่องแต่งกายให้มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างและแข่งขันกับสินค้าแฟชั่นในตลาดปัจจุบันได้

ผ้าไทย ถ้ากล่าวโดยรวม คนมักคิดถึงผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายเป็นส่วนใหญ่ แต่ผ้าไทยในแต่ละภูมิภาคหรือในแต่ละท้องถิ่นก็มีลักษณะการทอ ลวดลาย สีสันและเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างกันตามวิถีชีวิต วัฒนธรรม และเชื้อชาติพันธุ์ของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา ผ้าไทยภาคเหนือตอนบนหรือบริเวณล้านนาในอดีตซึ่งประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน อุดรดิตถ์ เป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอันยาวนาน ประกอบด้วยกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทยยวน ไทยพวน กระเหรี่ยง ไทยลื้อ เป็นต้น (กรมศิลปากร 2547:2) ทำให้ผ้าไทยในแต่ละท้องถิ่นบริเวณภูมิภาคนี้มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นแตกต่างกัน ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผ้าทอในอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย เพราะผ้าทอในชุมชนนี้มีความสวยงาม มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น

อันเกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่บรรพบุรุษอพยพมาจากภาคอีสาน เช่น จังหวัดขอนแก่น จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น นอกจากนี้ภายในชุมชนยังมีการรวมกลุ่มของแรงงานที่มีทักษะ ความชำนาญ มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาการทอผ้าให้มีคุณภาพและสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาเป็น ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้

ในอำเภอเวียงเชียงรุ้งมีการทอผ้าทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายเป็นลวดลายต่าง ๆ ที่สืบทอดมาจาก บรรพบุรุษ เช่น ลายจับหัวนาคตีนโยง ลายลูกแก้ว ลายสายฝน เป็นต้น แต่จากการสัมภาษณ์คุณศิริรัตน์ ภารรักษา ซึ่งเป็นแกนนำกลุ่มทอผ้าในอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงรายพบว่า ในปัจจุบันในชุมชนนิยม ทอผ้าลวดลายดั้งเดิมน้อยลง มักทอลายรังผึ้งเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นลายที่ดูทันสมัยและได้รับความนิยม จากกลุ่มลูกค้ามากกว่า โดยมักมักทำเป็นผ้าพันคอและผ้าคลุมไหล่ โดยมีกลุ่มนายทุนเป็นผู้ว่าจ้างชาวบ้านทอ ผ้าให้ โดยกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติและผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผ้าทอลายรังผึ้งเป็นลายที่ พัฒนาจากการทอผ้าพันคอที่ทอจากผ้าฝ้ายของชาวเขา โดยประยุกต์ลวดลายและใช้เส้นใยใหม่ในการทอ ทำให้เกิดความสวยงามและกลายเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอของชุมชนนี้ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จนได้เป็นสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 4 ดาว (ศิริรัตน์ ภารรักษา, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2556) แม้ผ้าทอ ของอำเภอเวียงเชียงรุ้งจะได้รับการตอบรับที่ดีจากกลุ่มผู้บริโภค แต่ปัญหาที่พบคือ การขาดแคลนแรงงานใน การผลิต เนื่องจากคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในการทอผ้าน้อยลง หันไปประกอบอาชีพอื่นมากขึ้น ปัญหาแรงงาน ของชุมชนอื่นที่ค่าแรงถูกกว่า เช่น กลุ่มนายทุนหันไปว่าจ้างแรงงานจากประเทศลาว ทำให้เกิดการ ลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งมีผลต่อเอกลักษณ์ของผ้าทอในท้องถิ่นดั้งเดิม นอกจากนี้ยังขาดการสร้างตราสินค้า การโฆษณา การทำการตลาด และรูปแบบของผ้าทอมือและผลิตภัณฑ์ยังคงเป็นรูปแบบเดิม ไม่ได้รับความ นิยมที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปเป็นสังคมเมืองและตามกระแสแนวโน้มแฟชั่น มากขึ้น ขาดการประยุกต์ พัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับตลาดสินค้าแฟชั่น ในปัจจุบันได้

จากปัญหาการทอผ้าในอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย การส่งเสริมการใช้ผ้าไทย การผลิตผ้า ทอที่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว และโอกาสในการเสริมช่องว่างทางการตลาดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหวังที่จะหาแนวทางในการสร้างสรรค์ตราสินค้าเครื่องแต่งกาย ในรูปแบบสินค้าเครื่องแต่ง กายสตรีสำเร็จรูป (Ready to Wear) ที่ใช้ผ้าทอในอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย เป็นวัตถุดิบหลักในการ ออกแบบ โดยพัฒนาทั้งในส่วนของตัวเองผลิตผลผ้าทอ เช่น ลวดลาย สี สัน วัสดุ และในส่วนของรูปแบบสินค้า เครื่องแต่งกายให้มีความทันสมัย เข้ากับกระแสแนวโน้มแฟชั่นและสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้ พร้อมทั้ง ยังคงเอกลักษณ์ผ้าทอของชุมชนไว้อยู่ โดยใช้แนวคิดในการออกแบบอย่างยั่งยืน (Sustainable Design) เป็นแนวคิดหลักในการออกแบบ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้วัตถุดิบและสีย้อม จากธรรมชาติ การใช้แรงงานจากคนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้และเกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด และหันมา ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าทอในท้องถิ่นของตนมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มทางเลือกใหม่ในตลาด สินค้าเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปสตรี สำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่มีความทันสมัยและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมด้วย

วัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

1. เพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์ตราสินค้าและออกแบบเครื่องแต่งกายโดยใช้วัตถุดิบหลักจากผ้า ทอมือของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ให้เป็นสินค้าที่มีความทันสมัยและสามารถสวมใส่ได้ใน ชีวิตประจำวันโดยใช้แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน (Sustainable Design)

2. เพื่อเพิ่มช่องทางทางการตลาดให้กับกลุ่มผู้บริโภคได้เลือกใช้ สามารถนำมาสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวันและสามารถแข่งขันกับตลาดสินค้าเครื่องแต่งกายสำเร็จรูป (Ready to Wear) ในปัจจุบันได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. หาหลักการสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบอย่างยั่งยืน (Sustainable Design) โดยการศึกษาข้อมูลทฤษฎีจากเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ตัวอย่างงานออกแบบ โดยจากการศึกษาพบว่าแนวทางของการออกแบบอย่างยั่งยืนคือ การออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ การผลิต การนำไปใช้หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ และช่วงหลังการใช้งานผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุดหรือไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเลย ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ หลักอาร์ (4Rs) ซึ่งประกอบไปด้วย การลด (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การรีไซเคิล (Recycle) และการซ่อมบำรุง (Repair) ในส่วนของการออกแบบสินค้าแฟชั่นเครื่องแต่งกายตามแนวทางของการออกแบบอย่างยั่งยืนนี้มีหลักการสอดคล้องกับแนวคิดของอีโคแฟชั่น (Eco-Fashion) ในแง่ของการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน ในส่วนของงานวิจัยนี้ได้นำหลักการลดมาใช้เป็นหลัก เนื่องจากงานออกแบบของงานวิจัยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการผลิตคือ การย้อมสีเส้นใย การทอผ้า ไปจนถึงการตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกาย

2. หาอัตลักษณ์ผ้าทอมือของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยการศึกษาข้อมูลทฤษฎีจากการตรวจสอบเอกสารและข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ผลิต โดยพบว่าลายทอที่สำคัญในอำเภอเวียงเชียงรุ้งคือ ลายรังผึ้ง ลายลอน ลายกระสอบ เป็นต้น โดยผู้วิจัยมีแนวทางในการนำผ้าทอของอำเภอเวียงเชียงรุ้งมาใช้ โดยการนำลายทอดั้งเดิมมาใช้เป็นวัตถุดิบโดยตรง และพัฒนาในส่วนของ การย้อมสีใหม่โดยย้อมสีธรรมชาติแต่ใช้โทนสีที่ทันสมัยขึ้น มีการแทรกเส้นด้ายพุ่งเพื่อสร้างพื้นผิวที่แปลกใหม่ ในลวดลายเดิมหรือการเปลี่ยนเส้นด้ายพุ่งให้มีขนาดแตกต่างกันเพื่อสร้างพื้นผิวสัมผัสที่ต่างไปจากแบบเดิม เป็นต้น

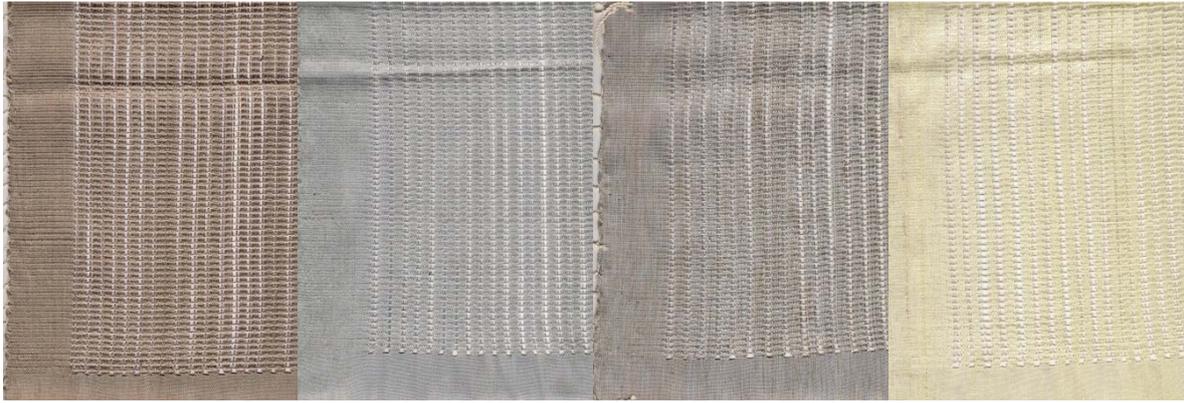
3. กำหนดกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย โดยการศึกษาข้อมูลทฤษฎีจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและข้อมูลปฐมภูมิจากการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์ เพื่อทราบถึงความต้องการลักษณะการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าเครื่องแต่งกาย

4. กำหนดตลาดของผลิตภัณฑ์และวิเคราะห์คู่แข่ง ศึกษาข้อได้เปรียบและเสียเปรียบของสินค้าคู่แข่ง โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิโดยการสังเกตการณ์และวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

5. หาแนวโน้มแฟชั่น โดยการศึกษาข้อมูลทฤษฎีจากเอกสารแนวโน้มแฟชั่นฤดูใบไม้ร่วง ฤดูหนาว ปี ค.ศ.2014 ของบริษัทเนลลี่ โรดี (Nelly Rodi) ดับเบิลยูจีเอสเอ็น (WGSN) และสไตล์ไซต์ (Stylesight) และสร้างแนวคิดและแรงบันดาลใจการออกแบบจากข้อมูลทฤษฎีเกี่ยวกับแนวโน้มแฟชั่นในฤดูใบไม้ร่วง ฤดูหนาว ปี ค.ศ.2014 แล้วหาคู่ประกอบในการออกแบบ เช่น โครงร่างเงา สี วัสดุและรายละเอียดในการตกแต่ง เป็นต้น

6. ออกแบบและพัฒนาผ้าทอในอำเภอเวียงเชียงรุ้งจังหวัดเชียงราย เช่น การกำหนดสีขนาดเส้นใย การสร้างพื้นผิว เป็นต้น

7. ออกแบบและพัฒนาเครื่องแต่งกายตามองค์ประกอบการออกแบบที่ได้วิเคราะห์ไว้คือการออกแบบร่าง (Sketch) การทำตัวอย่างผ้าดิบไปจนได้ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายของงานวิจัย



รูปที่ 1 ผ้าลายรังผึ้งที่ได้จากการใช้สีย้อมธรรมชาติ



รูปที่ 2 ผ้าลายลอนที่ใช้สีย้อมธรรมชาติและใช้เส้นด้ายพุ่งที่มีขนาดหนาบางต่างจากรูปแบบเดิม



รูปที่ 3 ผ้าลายลอนที่ใช้สีย้อมธรรมชาติและแทรกเส้นด้ายพุ่งเพื่อสร้างพื้นผิวที่น่าสนใจบนผืนผ้า

ผลการวิจัย

จากวิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าวข้างต้นจนสรุปออกมาเป็นองค์ประกอบในการออกแบบและนำไปตัดเย็บจนได้ผลิตภัณฑ์ของงานวิจัยทั้งหมด 8 ชุด และมีลักษณะเด่นสำคัญของผลิตภัณฑ์ของงานวิจัย คือ เป็นเครื่องแต่งกายสำหรับสตรีที่มีอายุระหว่าง 33-45 ปีที่ผลิตจากผ้าทอมือท้องถิ่น หรือเน้นการใช้เส้นใยธรรมชาติที่มีรูปแบบที่มีความทันสมัยผสมกับรายละเอียดและองค์ประกอบแบบงานพื้นถิ่น เช่น ลายผ้าหรือลักษณะของการผูกการป้ายทาบตามแบบการแต่งกายของไทยพื้นถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบอย่างยั่งยืน โดยสามารถแบ่งความยั่งยืนออกได้หลายแง่ด้วยกัน ดังนี้

ความยั่งยืนในแง่ของสิ่งแวดล้อม คือ การไม่ใช่สีเคมีลดของเสียที่เกิดจากจากผลิตโดยใช้ผ้าทออย่างคุ้มค่า คือ การจัดวางแพทเทิร์นของผ้าเต็มขนาดหน้ากว้างของผ้าทอเพื่อลดการตัดเศษผ้า การใช้เส้นใยจากธรรมชาติซึ่งเกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเส้นใยสังเคราะห์หลังหมดอายุการใช้งาน

ความยั่งยืนในแง่ของศิลปวัฒนธรรมชุมชนหรืองานพื้นถิ่น คือ การนำผ้าทอมือในชุมชนมาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการตัดเย็บ การสืบสานภูมิปัญญาด้านการย้อมสีและทอผ้าดั้งเดิมให้ยังคงอยู่ต่อไป โดยมีการปรับเปลี่ยนสีย้อม หรือการแทรกเส้นด้ายพุ่งระหว่างการทำทอ เพื่อสร้างพื้นผิวและรูปแบบผ้าทอใหม่ ๆ ให้มีความน่าสนใจและทันสมัยขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

ความยั่งยืนในแง่ของการใช้งาน คือ สามารถใช้ได้ทุกยุคสมัยสวมใส่ได้หลากหลายโอกาส และสามารถสวมใส่กับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้ง่าย

นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายของงานวิจัยมีรูปแบบที่เป็นแบบจำลองทางการและจำลองปาร์ตี้ ซึ่งในกลุ่มตลาดสินค้าเครื่องแต่งกาย ตลาดสินค้าคู่แข่งที่เน้นการใช้เส้นใยธรรมชาติส่วนใหญ่มีรูปแบบเครื่องแต่งกายเป็นแบบลำลอง-ลำลอง ซึ่งผลิตภัณฑ์ของงานวิจัยสามารถเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคและเสริมช่องว่างทางการตลาดได้



รูปที่ 4 รูปภาพแสดงผลงานออกแบบเครื่องแต่งกายของงานวิจัย



รูปที่ 5 รูปภาพแสดงผลงานออกแบบเครื่องแต่งกายของงานวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้รูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีที่ผลิตจากผ้าทอมือของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยใช้แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืนนี้ได้เกิดประโยชน์ขึ้นในหลายส่วนด้วยกัน กล่าวคือ ช่วยสืบสานงานพื้นถิ่นหรือศิลปะชุมชนให้ยังคงอยู่ต่อไป ทั้งการนำมาใช้ต่อโดยตรงและการนำเอามาปรับแต่งเพิ่มเติมบางส่วนเพื่อสร้างความน่าสนใจใหม่ ๆ ให้กับผู้บริโภคและเข้ากับกระแสแนวโน้มแฟชั่นที่เปลี่ยนไป โดยทางอ้อมยังเป็นการสร้างงานและรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนอีกด้วยหรือแนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นแนวทางในการออกแบบที่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้สีย้อมธรรมชาติ การใช้เส้นใยจากธรรมชาติ เช่น ฝ้ายหรือไหม เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสืบสานวัฒนธรรมและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเป็นการสร้างลักษณะเด่นจำเพาะให้กับผลิตภัณฑ์ให้เกิดความแตกต่างจากตราสินค้าคู่แข่งอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบของเครื่องแต่งกายก็มีความสำคัญ เช่น รูปแบบเครื่องแต่งกายที่ตามกระแสแนวโน้มแฟชั่น หรือรูปแบบเครื่องแต่งกายที่มีความคลาสสิกสามารถสวมใส่ได้ตลอดทุกยุคสมัย เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและแข่งขันกับตราสินค้าอื่น ๆ ในกลุ่มตลาดเดียวกันได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการออกแบบเครื่องแต่งกายจากผ้าทอมือของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยใช้แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืนนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในงานวิจัยดังนี้

1. งานวิจัยนี้เป็นแนวทางหนึ่งในการออกแบบเครื่องแต่งกายจากผ้าทอมือในชุมชนของไทย โดยใช้แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืนเพื่อให้ผู้ประกอบการ นักออกแบบให้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการออกแบบ รวมถึงการต่อยอดงานศิลปะพื้นบ้านของไทยให้ยั่งยืนควบคู่ไปกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่มีความทันสมัยขึ้น

2. การออกแบบเครื่องแต่งกายจากผ้าทอมือของไทยควรพัฒนาควบคู่ไปกับการหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของผ้าทอของไทยให้มีคุณภาพมากขึ้น การส่งเสริมทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มคนรุ่นใหม่และกลุ่มคนผู้ผลิตในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาผ้าทอของไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงตลอดสิ้นอายุขัยของผลิตภัณฑ์

รายการอ้างอิง

- กรมศิลปากร. 2547. *ผ้าทอพื้นเมืองภาคเหนือ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดอกเบญจ.
- ศูนย์ข้อมูลออนไลน์จังหวัดเชียงราย. [ม.ป.ป.]. “ข้อมูลอำเภอเวียงเชียงรุ้ง.” วันที่สืบค้นข้อมูล 10 สิงหาคม 2556 (<http://www.chiangraifocus.com/2010/aumpher.php?aid=7>)
- พัตชา อุทิศวรรณกุล. [ม.ป.ป.]. “Fashion and Merchandise” [การจัดการบริหารสินค้าแฟชั่น]. เอกสารประกอบคำสอน ภาควิชาานุมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- PTT@VCHARKARN.COM. 2553. “ECO DESIGN เพื่อโลก (เพื่อเรา).” *วิชาการต่อทอคอม*. วันที่สืบค้นข้อมูล 10 สิงหาคม 2556 (<http://www.vcharkarn.com/varticle/40878>)
- วิณี พานิชพันธ์. [ม.ป.ป.]. *ผ้าและสิ่งถักทอไท*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม.
- ศิริรัตน์ ภารรักษา. สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2556.
- สน สีมাত্রัง, มาลีณี วิกรานต์, สมพงษ์ แสงอร่ามรุ่งโรจน์, สุรศักดิ์ รอดเพราะบุญ, ศศิวรรณ ดำรงศิริ และ กนกอร สว่างศรี. 2548. *ช่างทอ ร้อยใจ เทิดไต้ 72 พรรษา*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามทองกิจ จำกัด.
- สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ. 2553. *การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค*. วันที่สืบค้นข้อมูล 23 สิงหาคม 2556 (<http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=2208.0>)
- สุวิทย์ วงศ์จุริราวิชย์. 2554. *ดีไซน์...เปลี่ยนโลก SustainAble Design*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.